

Høringsnotat mai 2009

**Forslag om å innføre kombinasjonsadvarsler
(tekst og bilde) på tobakkspakninger**

Innhold

1.	Innledning	3
2.	Historikk.....	3
3.	Gjeldende rett	4
4.	Helseskader ved tobakksbruk.....	5
5.	Sosiale helseforskjeller	5
6.	Erfaringer fra andre land	6
7.	Evaluering av dagens merking i Norge.....	7
8.	Oppsummering	7
9.	Særlig om valg av bilder	8
10.	Økonomiske og administrative konsekvenser	9
11.	Departementets forslag til endringer i merkeforskriften.....	10

1. Innledning

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår med dette å innføre kombinasjonsadvarsler på tobakkspakninger som føres inn eller omsettes i Norge.

Helsefarene ved røyking er i dag godt kjent. Røyking er den av enkeltfaktorene som det er mulig å forebygge, som har størst innflytelse på helsetilstanden til den enkelte. Den stadig økende kunnskapen om helseskadene ved røyking underbygger behovet for å ta i bruk nye virkemidler i det tobakksforebyggende arbeidet, herunder nye former for merking av produktene for å redusere bruk av tobakk.

Flere land har innført kombinasjonsadvarsler på tobakkspakninger. Flere studier viser at kombinasjonsadvarsler er effektive så vel for de som vil slutte med tobakk og for ungdom som ennå ikke har begynt. Det vises til mer informasjon om dette nedenfor under punkt 6.

Dagens regler om advarselmerking av tobakksvarer har nå virket i 6 år, og tilgjengelige studier viser at de helseadvarslene som vi bruker i Norge i dag, mister noe av sin effekt over tid.

2. Historikk

Tobakksskadelovens formål er å begrense de helseskader som bruk av tobakk medfører. Da loven ble vedtatt i 1973, inneholdt den blant annet forbud mot tobakksreklame og påbud om helseadvarsler og innholdsdeklarasjon på tobakkspakninger. Det viser at det allerede på 1970-tallet ble lagt vekt på at tobakkspakken kan være en viktig kanal for informasjon om helseskader ved tobakksbruk. I 1984 ble reglene endret og det ble vedtatt flere og sterkere advarsler i Norge.

I 1989 ble det vedtatt et direktiv (Direktiv 89/622/EØF) om merking av tobakksvarepakninger. I 1990 ble direktivet erstattet av direktiv 90/239/EØF. Som følge av EØS-avtalen er Norge forpliktet til å implementere disse direktivenes bestemmelser etter at de er behandlet i EØS-komiteen. Europaparlamentets og Rådets direktiv 2001/37/EF av 5. juni 2001 om innbyrdes tilnærming av medlemsstatenes lover og administrative bestemmelser om fremstilling, presentasjon og salg av tobakksvarer medførte igjen nye merkeregler.

Direktiv 2001/37/EF ble implementert i norsk rett ved lovendring av 21. juni 2002 nr. 33 og forskrift 6. februar 2003 nr. 141 om innhold i og merking av tobakksvarer (merkeforskriften). Forslaget til slik lovendring ble lagt frem for Stortinget i Ot. prp. nr. 57 (2001–2002). Reglene i merkeforskriften innebar at skriften skulle være langt større enn tidligere og at advarselen skulle dekke en større del av pakken. Disse reglene er gjeldende rett i dag.

Lovendringen fra 2002 ga også hjemmel til å innføre illustrasjoner eller fargefotografier som en del av helseadvarslene i Norge. Forslaget om å innføre slik hjemmel i tobakkskadeforskriften har vært på høring og fikk, med unntak av høringsinstanser som representerer tobakksindustrien, bred støtte i høringen.

3. Gjeldende rett

Tobakkskadeforskriften § 3 inneholder regler om merking, herunder helseadvarselmerking, av tobakksvarer. Tobakkskadeforskriften § 3 lyder:

”Det er forbudt å føre inn i Norge, selge eller utdele tobakksvarer som ikke er merket med advarsel som peker på farene for helseskade ved bruk av slike. Tilsvarende skal sigaretter være merket med innholdsdeklarasjon.

Det er forbudt å føre inn i Norge, selge eller utdele tobakksvarer som ved tekst, navn, varemerke, illustrasjoner eller andre tegn antyder at et spesielt tobakksprodukt er mindre helseskadelig enn andre.

Den som produserer eller selger tobakksvarer, kan ikke ved symbol eller tekst på pakninger gi egne opplysninger om de helsemessige konsekvenser ved å røyke.

Departementet gir nærmere forskrifter om merkingen etter denne paragraf.”

Forskrift 6. februar 2003 nr. 141 om innhold i og merking av tobakksvarer (merkeforskriften) inneholder nærmere regler om innholdet av merking av tobakksvarer, jf. merkeforskriften §§ 9–17.

Direktiv 2001/37/EF åpner for at det i forbindelse med helseadvarselen kan innføres fargefotografier eller andre illustrasjoner for å skildre og forklare helsekonsekvensene av røyking. Kommisjonen har i beslutning av 5. september 2003¹ om anvendelse av fargefotografier eller andre illustrasjoner som helseadvarsler på tobakkspakninger, vedtatt regler for anvendelsen av kombinasjonsadvarsler. Kommisjonen har i beslutning av 26. mai 2005² vedtatt hvilke bilder som kan tas i bruk. Enkelte presiseringer er gjort i Kommisjonens beslutning av 12. april 2006³.

Som følge av at det foreligger lovhjemmel i tobakkskadeforskriften § 3 for å innføre bilder som en del av helseadvarslene, kan slik helseadvarsel innføres ved forskrift.

Norge har ratifisert WHO's rammekonvensjon om forebygging av tobakkskader. Konvensjonen fastsetter internasjonale regler på en rekke områder, herunder krav for advarselsmerking på tobakkspakningene (artikkel 11). Artikkel 11 sier bl.a. at helseadvarsler skal dekke minst 50 prosent av tobakkspakningens for- og bakside og minst 30 prosent av samlede yttersider. Det anbefales også bruk av illustrasjoner. Det er nylig vedtatt retningslinjer til artikkel 11 om advarselsmerking. Retningslinjene utdyper

¹ 2003/641/EF

² C (2005) 1452

³ C (2006) 1502

hvilke rettslige forpliktelser som påhviler partene for at forpliktelsene i konvensjonen skal være oppfylt.

4. Helseskader ved tobakksbruk⁴

Antall dødsfall som skyldes røyking i Norge, er av Nasjonalt folkehelseinstitutt beregnet til om lag 6 700 dødsfall i 2003 (16 prosent av alle dødsfall). For personer under 75 år skyldtes ca 2 300 dødsfall røyking (19 prosent av alle dødsfall i denne aldersgruppen). Andelen dødsfall som kunne tilskrives røyking, var høyere for menn enn for kvinner. Røykedødsfallene utgjorde om lag 72 500 potensielt tapte leveår, hvorav 46 000 var for dødsfall mellom 35 og 74 år. Basert på 25 års oppfølgingsdata fra de norske fylkesundersøkelsene er andelen av dødsfall mellom 40 og 70 år som kan tilskrives røyking, beregnet til 40 prosent blant menn og 26 prosent blant kvinner.

Forekomsten av lungekreft har i 2005 trolig passert toppen blant menn, mens det fortsatt forventes en betydelig økning blant kvinner. Statistisk sentralbyrå melder at antall lungekreftdødsfall for første gang har passert 2 000 – en økning på 10 prosent siden 2001. Det er imidlertid hjerte-karsykdommer som stjeler flest leveår fra røykerne. Statistikk fra Statistisk sentralbyrå viser at dødeligheten av hjerte- og karlidelser har falt over flere tiår. Årsakene til hjerte- og karlidelser er sammensatte, men den til dels kraftige nedgangen i røyking de senere årene har trolig vært en betydelig medvirkende faktor. I motsetning til ved kreftsykdommer og kols, kommer helsegevinsten av røykeslutt umiddelbart når det gjelder hjerte- og karsykdommer. Røykeslutt vil med andre ord bidra til å redusere helserisiko også på relativt kort sikt. Om lag 200 000 nordmenn har trolig kronisk obstruktiv lungesykdom (kols). Røyking er den vanligste årsaken til kols og forklarer to av tre tilfeller. Risikoen øker med økende tobakksforbruk og antall røykeår.

5. Sosiale helseforskjeller

Tobakksbruk, fysisk aktivitet og kostvaner følger tydelige sosiale mønstre i befolkningen. Generelt er det slik at grupper med høyere sosioøkonomisk status har helsemessig gunstigere levevaner enn grupper med lavere sosioøkonomisk status. Disse forskjellene går som en gradient gjennom befolkningen. Forskjeller i levevaner bidrar til sosiale forskjeller i helse. For å redusere de sosiale helseforskjellene er det behov for å ta i bruk virkemidler, som gjør det enklere for alle å ha helsefremmende levevaner. Strukturelle virkemidler har større betydning for folkehelsen på befolkningsnivå enn virkemidler som primært retter seg mot individet. Normative

⁴ - Mpower – A policy package to reverse the tobacco epidemic. WHO. 2008.

- Hvor dødelig er røyking? Rapport 2006:4 om dødsfall og tapte leveår som skyldes røyking. Folkehelseinstituttet.

- Dødsårsaker 2005. Antall lungekreftdødsfall har passert 2 000 <http://www.ssb.no/emner/03/01/10/dodsarsak/>

- KOLS – fakta om kronisk obstruktiv lungesykdom. Folkehelseinstituttet. Publisert 15.11.2005, oppdatert: 5.1.2009 <http://www.fhi.no/artikler?id=55604>

- Reducing Tobacco Use: A Report of the Surgeon General. US Department of Health and Human Services. 2000.

- Curbing the Epidemic: Governments and the Economics of Tobacco Control. World Bank. 1999.

- Building blocks for tobacco control: a handbook. WHO Tobacco Free Initiative. 2004.

virkemidler som lover, forskrifter, retningslinjer og anbefalinger er viktige i dette arbeidet. En kombinasjon av flere typer virkemidler på flere arenaer samtidig gir størst effekt. Sterke helseadvarsler på sigarettpakkene treffer hele målgruppen, og store advarsler med bilder fungerer uavhengig av språk.

6. Erfaringer fra andre land

En internasjonal rapport⁵ fra 2008 om helseadvarsler ble fremlagt til tobakkskonvensjonens tredje partsmøte. Rapportens forfattere har gått gjennom lovgivningen i 140 land og konstaterer at utviklingen når det gjelder advarslene på forpakningene nå går svært raskt. 82 land har en form av advarsler på sigarettpakninger. Stadig flere land regulerer at advarselt teksten må dekke halvparten eller mer av tobakkspakningenes for- og bakside, og flere land har innført kombinasjonsadvarsler. Verdens største helseadvarsler har i dag Australia, New Zealand og Cook Islands, der advarslene dekker 30 prosent av forsiden og 90 prosent av baksiden på sigarettpakningene.

Følgende land har lovregulert kombinasjonsadvarsler (ikrafttredelses- og endringsdato i parentes): Canada (2001), Brasil (2002; 2004; 2009), Singapore (2004; 2006), Thailand (2005; 2007), Venezuela (2005), Jordan (2005), Australia (2006), Uruguay (2006; 2008; 2009), Panama (2006), Belgia (2006), Chile (2006; 2007; 2008), New Zealand (2008), Romania (2008), England (2008), Egypt (2008), Brunei (2008), Cook Islands (2008), India (2008), Iran (2009), Malaysia (2009), Peru (2009), Kirgizstan (2009), Djibouti (2009), Latvia (2010), og Sveits (2010).

Canada er ett av de landene som tidlig innførte bestemmelser om kombinasjonsadvarsler. Formålet var primært å sikre befolkningen en effektiv tilgang på vitenskapelig basert helseinformasjon vedrørende røyking. Forut for lovendringen i Canada ble det foretatt omfattende undersøkelser bl.a. av befolkningens kjennskap til eksisterende helseadvarsler og kunnskap om helsevirkninger ved tobakksbruk, både med hensyn til totalomfang av sykdom og tidlig død og hvilke sykdommer som tobakk forårsaker. Undersøkelsene viste at befolkningens kunnskap om sammenhengen mellom røyking og helseskader var mangelfull.

Ettersom flere land har innført kombinasjonsadvarsler, har vi fått betydelig kunnskap om effekten av dette tiltaket. I retningslinjene til tobakkskonvensjonens artikkel 11 slås det fast at forskning viser at kombinasjonsadvarsler er langt mer effektive enn tekstadvarsler. De har også den tilleggseffekten at de når grupper med lavere sosio-økonomisk status. Forskning viser videre at sammenlignet med tekstadvarsler er kombinasjonsadvarsler:

- lettere å huske
- anses som mer effektive av tobakksbrukere
- effektive over lengre tidsrom

⁵ Rapporten som pdf-fil: [Cigarette Package Health Warnings](#) (Publisert 27. november 2008)

- kommuniserer helserisiko ved tobakksbruk tydeligere
- bevisstgjør brukere om helserisiko og røykeslutt
- øker motivasjon og intensjon i forhold til røykeslutt
- fører til flere slutforsøk

Det anføres videre at kombinasjonsadvarsler vil redusere den reklameeffekten merkenavn og logo har på dagens tobakksvarepakninger.

Norske undersøkelser viser også at bruk av sterke bilder som helseadvarsler er effektivt.⁶ På bakgrunn av nyere adferdsforskning har oppfatningen av effekten av bilder som viser helseskadene ved bruk av tobakk, endret seg. Slike bilder eller illustrasjoner kan ha en fryktfremkallende virkning på mottaker, da de på en helt annen måte enn de eksisterende helseadvarslene viser virkningene av tobakksbruk. Skal bildene ha ønsket effekt må de imidlertid følges opp med informasjon om hvordan helseskadene kan unngås.

7. Evaluering av dagens merking i Norge

Helseadvarslene som trådte i kraft i 2003/2004, har vært evaluert av SIRUS. Evalueringen viser at de nye advarselsmerkene fikk stor oppmerksomhet, og 36 prosent oppga at advarslene hadde aktivert tanker om røykeslutt, mens 28 prosent erklærte seg enig i at advarslene hadde gjort dem mer bekymret for egen helse. En undersøkelse blant ungdom som røykte, viste at 73 prosent betraktet merkingen som troverdig og 30 prosent oppga at advarslene reduserte deres lyst til å røyke.

8. Oppsummering

Det foreligger i dag en rekke gode argumenter for å innføre kombinasjonsadvarsler i Norge. Erfaringer fra andre land viser at kombinasjonsadvarsler er langt mer effektive enn tekstadvarsler. Undersøkelser viser at kombinasjonsadvarsler har god virkning på befolkningens kunnskaper om helseskader, så vel på de som ønsker å slutte med tobakk og unge som ennå ikke har begynt. Det anføres videre at denne type advarsler vil redusere den reklameeffekten som merkenavn og logo har på dagens tobakksvarepakninger. Departementet vil i denne sammenheng peke på at selv om Stortinget har vedtatt et forbud mot synlig oppstilling av tobakksvarer, vil ikke all reklameeffekt av tobakkspakkene bli fjernet. Disse vil fortsatt ha en viss reklameeffekt etter at kjøpet er foretatt.

Det er også et viktig forhold at innføring av sterke bildeadvarsler på pakkene treffer hele målgruppen, og at store advarsler med bilder fungerer uavhengig av språk. Innføring av kombinasjonsadvarsler vil derfor kunne være et effektivt virkemiddel for å utjevne sosiale helseforskjeller.

⁶ En sosialpsykologisk analyse av et fryktvekkende budskap: en kvasiekperimentell undersøkelse. Riise, J. SIRUS-skrifter 5. 2006.

Evalueringen av dagens norske helseadvarsler viser at merking blir lagt merke til og at den har effekt. Studier viser imidlertid at helseadvarsler mister noe av sin effekt over tid. Det er nå 6 år siden det ble innført hjemmel i tobakksskadeloven § 3 til å innføre fargefotografier som en del av påbudte helseadvarsler. Dagens regler i merkeforskriften har virket like lenge. Departementet antar at også disse helseadvarslene mister noe av den tiltenkte effekten over tid, og at det derfor er behov for å ta i bruk nye typer advarsler.

Både Nasjonalt råd for tobakksforebygging og Helsedirektoratet har i forbindelse med høringen forut for Ot. prp. 57(2002–2002) uttalt seg positivt til innføring av fargefotografier som helseadvarsler på tobakkspakninger. Ved flere andre anledninger har rådet og direktoratet gitt uttrykk for at det er ønskelig med bildeadvarsler som en del av helseadvarslene i Norge. Det vises også til direktoratets rapporter *Positiv trend, økt innsats fra 2008 og Tobakken taper terreng halvveis gjennom Nasjonal strategi for det tobakksforebyggende arbeidet 2006-2010* fra 2009.

I St. meld. nr. 16 (2002-2003) *Resept for et sunnere Norge* ble det lansert en målsetning om å halvere ungdomsrøykingen i perioden fra 2003 til 2008. Ungdomsrøykingen er i de senere år blitt betydelig redusert. Helse- og omsorgsdepartementet ser innføring av kombinasjonsadvarsler som et av flere hensiktsmessige tiltak for ytterligere å redusere ungdomsrøykingen.

På bakgrunn av de helseskadene som er knyttet til tobakksbruk, er forslaget om å innføre bilder som helseadvarsel på tobakkspakninger helt i tråd med tobakksskadelovens formålsparagraf. Det aktuelle forslaget kan gjennomføres ved endring av merkeforskriften. Det foreslås å innføre et påbud om at tobakksvarer skal være merket med en helseadvarsel som kombinerer fargefotografier og tekst. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår at kombinasjonsadvarsler reguleres hovedsakelig ved endringer i merkeforskriften §§ 10 og 15.

Kommisjonens beslutning av 5. september 2003 åpner for at Røyketelefonens nummer kan være en del av kombinasjonsadvarslene. Departementet foreslår at en slik regel innføres i Norge.

9. Særlig om valg av bilder

EU har utarbeidet et bibliotek med tre fargefotografier knyttet til hver enkelt av de ulike tekstene i de supplerende advarslene i merkeforskriften § 10 første ledd bokstav b. Hvert land er forpliktet til å benytte bilder fra dette biblioteket, men kan velge hvilket fotografi som skal nyttes til hver advarselstekst.

I forbindelse med innføring av kombinasjonsadvarsler i Storbritannia ble det utviklet en nettside der de ulike bildene ble presentert, og publikum kunne stemme på hvilke bilder de trodde ville ha best effekt. Resultatet viste at publikum ønsket de sterkeste bildene.

Helsedirektoratet har fått i oppdrag å utrede hvilke bilder som bør innføres i Norge ved hjelp av fokusgrupper. Departementet vil på bakgrunn av anbefalingene fra Helsedirektoratet og innspill fra høringsinstansene velge ut hvilke bildeadvarsler som skal innføres i Norge.

Departementet ønsker på denne bakgrunn primært ikke innspill knyttet til hvert enkelt bildealternativ, men mer generelle tilbakemeldinger om hvilke typer bilder høringsinstansene mener vil ha best effekt i forhold til målsetningen.

Bildene finnes på følgende nettside (dansk versjon):

http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/Tobacco/Documents/dk_pictures.pdf

10. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslag til forskriftsendring medfører endringer i merkeforskriftens krav til advarselmerking. Departementet foreslår at det innføres et krav om kombinasjonsadvarsler som vil medføre at tobakksprodusentene må endre emballasjen på tobakkspakkene. Dette vil innebære en engangskostnad for produsentene. Det foregår ikke lenger tobakksproduksjon i Norge. Den internasjonale tobakksindustrien har i lengre tid måttet innrette seg i samsvar med EUs regelverk i land som har innført krav om kombinasjonsvarsler. Tobakkindustrien har på denne bakgrunn gode forutsetninger for å innføre en tilsvarende merking på tobakksprodukter som omsettes i Norge, og kostnadene vil derfor være begrenset. Ikrafttreddelsen av de nye merkebestemmelsene settes et godt stykke frem i tid, slik at tobakksprodusenter og utsalgssteder har anledning til å selge ut restlager av tobakkspakninger med dagens advarselsmerking.

Helsedirektoratet vil, som en del av det eksisterende tilsynsansvaret, få ansvar for tilsynet med at bestemmelsene overholdes. Forslaget vil ikke ha økonomiske eller administrative konsekvenser av betydning.

Departementet tar sikte på at det skal gjennomføres en evaluering av effekten av en innføring av kombinasjonsadvarsler i Norge.

11. Departementets forslag til endringer i merkeforskriften

Departementet foreslår følgende endringer (i kursiv) i merkeforskriften: Forskrift om endringer i forskrift 6. februar 2003 nr. 141 om innhold i og merking av tobakksvarer

Fastsatt av Helsedepartementet xx.xx.2009 med hjemmel i lov av 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader § 3.

I

I forskrift av 6. februar 2003 nr. 141 om innhold i og merking av tobakksvarer skal følgende bestemmelser lyde:

§ 10. Helseadvarsel

Alle tobakksvarepakninger, med unntak av pakninger for røykfri tobakk, skal merkes med *en generell advarsel: "Røyking dreper" eller "Røyking er svært skadelig for deg og dine omgivelser" og henviser til Røyketelefonen 800 400 85 sammen med en av kombinasjonsadvarslene inntatt i vedlegg 1 til forskriften.*

Den generelle advarselen skal dekke minst 30 prosent av pakningens mest iøynefallende side. *Kombinasjonsadvarselen skal dekke minst 40 prosent av pakkens andre brede side. Dersom ytre emballasje ikke er gjennomiktig, skal også den ved detaljistsalg påføres advarslene.*

For pakninger beregnet på andre tobakksprodukter enn sigaretter, der overflaten på pakningens side er større enn 75 cm², skal området for hver av advarslene være minst 22,5 cm².

Alle advarslene skal alterneres, slik at hver og en av dem forekommer regelmessig.

§ 13. Begrensninger av egen merking

Den som produserer, importerer eller omsetter tobakksvarer, kan ikke ved symbol eller tekst på pakningene gi egne opplysninger om de helsemessige konsekvenser ved å røyke.

Den som produserer, importerer eller omsetter tobakksvarer, kan ikke endre kombinasjonsadvarslene på tobakksvarepakningene med tillegg, tilpasninger eller lignende.

§ 15. Utforming av advarselsmerking og innholdsdeklarasjon

Advarselsmerkingen etter §§ 10 og 11 og innholdsdeklarasjonen etter § 14 skal være:

- a) tydelige og lette å lese og teksten skal være på norsk
- b) trykt med sort, fet skrift av typen Helvetica på hvit bakgrunn
- c) trykt med skriftstørrelse som sikrer at advarselsteksten dekker mest mulig av det området som er reservert for den
- d) trykt med små bokstaver unntatt der store bokstaver kreves av grammatiske grunner
- e) sentrert på det reserverte området av pakkens overflate
- f) parallell med pakkens øverste kant

g) omgitt av en svart kantlinje som er minst 3 mm og maksimalt 4 mm bred og utenfor det området som er reservert for advarselsmerking og innholdsdeklarasjon.

Kravene etter bokstav f og g gjelder likevel ikke for merking etter § 11.

Advarselsmerkingen etter § 10 og § 11 og innholdsdeklarasjon etter § 14 skal ikke:

- a) trykkes på pakkens skattemerke eller lignende
- b) trykkes på gjennomsiktig omslag
- c) trykkes slik at de kan fjernes eller ødelegges
- d) skjules, tildekkes eller forstyrres av andre bilder, tekst eller lignende
- e) bli ødelagt når pakken åpnes.

På andre tobakksvarer enn sigaretter kan både advarselstekst og innholdsdeklarasjon festes på pakningen ved selvklebende merker, dersom disse merkene ikke kan fjernes.

Kombinasjonsadvarselsmerking etter § 10 første ledd skal

- a) *utformes slik at kantlinjen ikke forstyrrer advarselens tekst eller bilde*
- b) *gjengis i riktig format og proporsjon i samsvar med bildene i vedlegg 1*
- c) *dekke mest mulig av det området som er reservert for kombinasjonsadvarselen og plasseres parallelt med pakningens øverste kant og i samme retning som andre opplysninger på pakningen*
- d) *minimum gjengis i firfargetrykk (CMYK) – rasterfinhet 133 lpi.*

Hvis det er nødvendig av hensyn til pakningens størrelse, kan kombinasjonsadvarselen endres i samsvar med følgende:

- a) *Tekstavsnitt kan redigeres grafisk ved hjelp av endringer i skriftstørrelse og linjeskift så teksten blir lett å lese. Dersom kombinasjonsadvarselen gis i tekstform, kan skriftstørrelse og linjeskift endres. Forholdet mellom det området som opptas av den illustrerende teksten og den supplerende advarselen i tekstform, skal ikke endres*
- b) *Grafisk redigering av kombinasjonsadvarsler, som inneholder fargefotografi eller en annen illustrasjon, skjer ved en proporsjonal justering av illustrasjonen (skalering) og ved å endre forholdet mellom det området som brukes til henholdsvis illustrasjonen og den supplerende advarsel i tekstform på følgende måte:*
 - 1. *Hvis forholdet mellom høyden og bredden av kombinasjonsadvarselen er under 0,8 kan den supplerende advarsel i tekstform, hvis denne er under illustrasjonen, flyttes over til høyre for illustrasjonen*
 - 2. *Hvis forholdet mellom høyden og bredden av kombinasjonsadvarselen er over 1,2 kan den supplerende advarsel i tekstform, hvis denne er ved siden av illustrasjonen, flyttes under illustrasjonen.*

II

Endringene gjelder fra 1. januar 2011.